

Oslo, 12. november 2025
Journalnr. 179 / Vår ref: HS/SR

Høringsinnspill til ekspertgruppen om samarbeid og informasjonsdeling i kriminalitetsforebyggende arbeid

Oppdatert 4. november 2025 i tråd med Psykologforeningens muntlige innspill til ekspertgruppen – med presiseringer om taushetspliktens handlingsrom, helsepersonelloven §§ 23 nr. 4 og 31, samt samarbeid mellom politi og helse.

Psykologforeningen takker for muligheten til å gi innspill til ekspertgruppens arbeid. Vi anerkjenner behovet for å styrke det tverretatlige samarbeidet og informasjonsdelingen i det kriminalitetsforebyggende arbeidet, særlig rettet mot barn i sårbare livssituasjoner. Innspillet følger ekspertgruppens mandat og spørsmål og bygger på Psykologforeningens vedtatte politikk.

I tråd med Grunnloven § 104 og Barnekonvensjonen art. 3, mener vi at barnets beste må være det grunnleggende hensynet i all utforming av politikk og praksis på dette området. Det må gjelde både ved vurdering av tiltak, organisering av tjenester og ved eventuelle lovendringer.

Vårt innspill løfter særlig frem behovet for helhetlig hjelp, kvalitetssikrede risikovurderinger, økt voldskompetanse, styrket kapasitet i tjenestene, trygg informasjonspraksis og samarbeid basert på tillit og barnets beste.

Psykologforeningens hovedstandpunkter:

- Risikovurdering som del av forebygging: Effektiv kriminalitetsforebygging forutsetter systematiske og tverrfaglige voldsrisikovurderinger som ser barns atferd i lys av psykologiske, relasjonelle og kontekstuelle forhold.
- Barnets beste og tillit som grunnlag: Forebygging lykkes bare når barn og familier har tillit til hjelpeapparatet. Løsningen er tryggere praksis og bedre kompetanse, ikke lovendringer.
- Økt voldskompetanse og tidlig avdekking av vold: Tidlig identifisering av vold og omsorgssvikt er avgjørende for å forebygge psykisk uhelse, rus og kriminalitet. Tjenestene må styrke kompetanse og rutiner for å spørre eksplisitt om vold.
- Kapasitet og helhetlig hjelp: Forebygging krever tilstrekkelig kapasitet og sammenhengende behandlingsforløp på tvers av sektorer.
- Samarbeid og kompetanse – ikke lovendring: Dagens lovverk gir allerede hjemler for nødvendig informasjonsdeling i alvorlige tilfeller. Hovedgrepet bør derfor være praksisforbedring og kompetanseheving innenfor dagens regelverk.

Om dagens praksis og behov for helhetlig oppfølging

Dagens praksis preges av fragmentert fremfor helhetlig oppfølging av barn og unge med sammensatte utfordringer¹². Mange har vært i kontakt med flere instanser som barnevern, skole, helsevesen og politi, uten at dette har resultert i koordinert og målrettet hjelp. Dette bidrar til at innsats settes inn for sent, eller ikke treffer behovet.

Vi vil fremheve behovet for helhetlig utredning, som inkluderer risikovurdering, hos barn som utøver vold eller annen kriminalitet. En slik vurdering må omfatte både individuelle forhold og barnets omsorgs- og oppvekstbetingelser. Vold kan ofte forstås som et uttrykk for underliggende traumer, psykiske vansker eller mangel på trygghet i omsorgssystemet. En kjent risikofaktor for å utøve vold, er å selv ha blitt utsatt for vold i nære relasjoner³⁴. For å forebygge og forstå vold må derfor både psykologiske, relasjonelle og sosiale faktorer inngå i vurderingen.

Systematiske og kunnskapsbaserte risikovurderinger er avgjørende for tidlig identifisering og forebygging. De bør være tverrfaglige og bygge på en biopsykososial forståelse, der barnets atferd ses i lys av sårbarhets- og beskyttelsesfaktorer som kan variere over tid og mellom kontekster. Risikovurderinger er dynamiske prosesser som krever koordinert samarbeid mellom tjenester og løpende justering av tiltak. Formålet er å identifisere hva som kan endres for å redusere risiko og styrke barnets beskyttelsesfaktorer og utviklingsmuligheter⁵.

Informasjonsdeling, taushetsplikt og lovverk

Psykologforeningen er tilbakeholden med å støtte generelle lovendringer som utvider adgangen til å dele taushetsbelagte opplysninger. Erfaring viser at overdreven informasjonsdeling kan svekke barns og familiers tillit til hjelpeapparatet. Dagens lovverk gir allerede hjemler for nødvendig informasjonsdeling i alvorlige tilfeller.

Helsepersonelloven § 23 nr. 4 gir adgang til å dele opplysninger "når tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig". Etter vårt syn gir denne bestemmelsen et tilstrekkelig hjemmelsgrunnlag for nødvendig informasjonsutveksling, også mellom helsevesen og politi, samtidig som den ivaretar balansen mellom taushetsplikt og pasientenes tillit til helsetjenesten.

Videre regulerer helsepersonelloven § 31 opplysningsplikten der det foreligger lovbestemt plikt til å melde fra. Disse bestemmelsene, brukt med faglig trygghet, gir et tilstrekkelig og balansert rammeverk for nødvendig samarbeid og informasjonsdeling. En svekkelse av taushetsplikten kan føre til at noen barn og familier unngår å oppsøke hjelp, med potensielt alvorlige konsekvenser både for den enkelte og for samfunnsvernet. Utfordringen ligger

¹ Justis- og beredskapsdepartementet. (2025). *De er våre barn – Om å holde hodet kaldt og hjertet varmt: Rapport fra ekspertgruppen om tiltak for barn som begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet*.

² Barne- og familiedepartementet. (2023). *NOU 2023:24 Med barnet hele vegen – Barnevernsinstitusjoner som har barnas tillit*.

³ Justis- og beredskapsdepartementet. (2025). *De er våre barn – Om å holde hodet kaldt og hjertet varmt: Rapport fra ekspertgruppen om tiltak for barn som begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet*.

⁴ Popovac, Z. (2024). *Barn som utøver vold: Fra normalpsykologi til patologi*. Oslo: Fagbokforlaget Akademisk

⁵ Psykologforeningen. (2024). *Policy om samfunnsvern og voldsrisiko*.

derfor ikke i lovverket, men i manglende kunnskap om taushetsplikten handlingsrom og ulik praksis mellom sektorer.

Vi mener det er behov for systematisk opplæring, veiledning og mengdetrening på gjeldende rett – særlig i hvordan og når opplysningsplikten etter helsepersonelloven § 31 inntreffer, og hvordan taushetsplikten etter § 23 nr. 4 kan anvendes forsvarlig i praksis.

Ulike sektorer må også gjøre sitt handlingsrom kjent for hverandre, slik at samarbeid skjer på en trygg og faglig forsvarlig måte – innenfor lovens rammer og med barnets beste som rettesnor.

Tidlig avdekking av vold og styrket kompetanse

Flere utredninger viser at vold ofte ikke blir tilstrekkelig belyst i møte med hjelpeapparatet, og at risiko ikke fanges opp i tide – med alvorlige konsekvenser for barns trygghet, rettssikkerhet og psykiske helse. Det er derfor behov for å styrke voldskompetansen og etablere bedre rutiner for tidlig avdekking av vold i barnevern, psykisk helsevern for barn og unge (PHBU), familievern og rettssystemet⁶⁷⁸⁹¹⁰. Når barn lever med vold eller alvorlig omsorgssvikt uten at det blir fanget opp, øker risikoen betydelig for senere psykisk uhelse, rusproblemer og kriminalitet.

Fagpersoner må være trygge på å spørre eksplisitt om vold, forstå de psykologiske konsekvensene av slike erfaringer og håndtere svarene på en faglig og etisk forsvarlig måte. Det bør etableres tydelige rutiner for hvordan bekymring for vold håndteres, hvem som skal informeres og hvordan oppfølging skal koordineres.

Tidlig innsats og foreldrestøtte

Vi mener forebygging bør starte tidlig, gjerne allerede på helsestasjonen, gjennom foreldreveiledning overfor sårbare familier med flere risikofaktorer. Dette er viktig forebyggende arbeid fordi det kan øke foreldrenes evne til mentalisering. Mentaliseringsevne (evnen til å forstå barnets indre liv og møte barnet sensitivt) er viktig for å sikre god utvikling og en trygg tilknytning hos barnet⁴². Forskning viser at det å styrke foreldres omsorgsevner er avgjørende i det forebyggende arbeidet mot utvikling av normbrytende atferd hos barn⁴³.

⁶ Justis- og beredskapsdepartementet. (2024). *Prop. 36 S (2023–2024) Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2024–2028)*.

⁷ Helsetilsynet. (2023). *Alvorlige hendelser i barnevernsinstitusjoner – oppfølging etter dødsfall blant jenter i barnevernets omsorg*.

⁸ Kripos. (2019). *Alvorlig vold mot små barn – gjennomgang av politiets etterforskning 2015–2017*.

⁹ Bufdir. (2020). *Vold i nære relasjoner – kunnskapsoppsummering om familievernet*. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

¹⁰ Justis- og beredskapsdepartementet. (2025). *De er våre barn – Om å holde hodet kaldt og hjertet varmt: Rapport fra ekspertgruppen om tiltak for barn som begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet*

Samarbeid, ansvar og organisering av tjenester

Vi støtter etablering av strukturer som eksempelvis «Rød knapp»-samarbeid i akutte saker (foreslått av Storberget-ekspertgruppen), og mener det er avgjørende at samarbeidet mellom etater er formalisert og forutsigbart.

Det er prekært at en instans har en koordinerende rolle. Storberget-ekspertgruppen har foreslått at kommunalt barnevern får denne rollen, noe som vil kreve at kommunene sikres tilstrekkelige ressurser og kompetanse til å fylle den.

Vi støtter utvikling av en felles fagmodell for samarbeid, basert på forskning på effektive team og beslutningsprosesser. Klare ansvarsforhold, tverrsektorielt samarbeid og kunnskap om gruppepsykologiske prosesser er avgjørende for at teamene rundt barnet fungerer godt og effektivt.

Helsetjenester og barnevernsinstitusjoner

Vi støtter anbefalingene i NOU 2023:24 *Med barnet hele vegen*, og mener at opprettelsen av helseteam tilknyttet barnevernsinstitusjoner er et viktig grep for å sikre barns rett til helsehjelp¹¹. Helseteamene må ha solid tverrfaglig kompetanse, inkludert ruskompetanse, og være tilgjengelige der barna er. Vi støtter også forslaget om ny institusjonsinndeling, som foreslått av barnevernsinstitusjonsutvalget. En ny målgruppeinndeling vil gi økt forutsigbarhet, stabilitet og ro for barna.

Vi vil også understreke at helsetjenestens evne til å bidra i det forebyggende arbeidet forutsetter tilstrekkelig kapasitet. Nedbygging av døgnplasser og reduserte ressurser i PHBU svekker muligheten til å følge opp barn og unge med psykiske lidelser; en gruppe som er overrepresentert blant barn i konflikt med loven. God behandling er også god forebygging.

Psykologforeningen støtter etableringen av egne sikkerhetsposter for barn og unge, og mener dette er et viktig og nødvendig grep for å sikre likeverdig helsehjelp, trygg behandling og effektiv forebygging. Etableringen av slike poster bør følges opp med reell kapasitetsøkning, tverrfaglig kompetanse og integrerte behandlingsforløp mellom kommunale tjenester og PHBU¹².

Rus og kriminalitetsforebygging

Barn og unge som utøver vold eller annen kriminalitet har ofte samtidig rusproblematikk. Rusmiddelbruk kan forsterke både psykiske vansker og voldsrisiko, og må derfor ses som en integrert del av det kriminalitetsforebyggende arbeidet.

Barn og unge med rusmiddelproblemer og/eller annen normbrytende atferd må møtes med helhetlige og evidensbaserte hjelpetjenester – ikke straff. I tråd med FNs barnekonvensjon skal barn og unge i konflikt med loven møtes med tiltak som fremmer utvikling, verdighet og reintegrering i samfunnet. Reaksjoner overfor barn må ha et behandlende og rehabiliterende formål.

¹¹ Barne- og familiedepartementet. (2023). *NOU 2023:24 Med barnet hele vegen – Barnevernsinstitusjoner som har barnas tillit*.

¹² Psykologforeningen. (2024). *Policy om samfunnsvern og voldsrisiko*.

Det må satses på relasjonsbygging og oppsøkende hjelpetilbud som ATV-ung, FACT-ung og MST, som må være tilgjengelige uavhengig av bosted og ikke være prosjektbaserte.

Psykologforeningen mener det bør utvikles en helhetlig modell for oppfølging og behandling av unge med rusproblemer, basert på en trappetrinnsmodell der kommunene har ansvar for tidlig innsats, PHBU for eskalert bruk, og tverrfaglig spesialisert rusbehandling ved etablert rusavhengighet eller alvorlig rusproblematikk. Det må etableres egne avrusningsenheter for barn og unge, og alle kommuner må sikres tilgang til psykologkompetanse og tverrfaglig støtte¹³.

Vi advarer mot å møte rusproblematikk med straff. Straff kan forverre problematikken og redusere sannsynligheten for at ungdom søker hjelp. Frivillighet må være hovedregelen, og det må settes inn tilstrekkelige ressurser for å bygge tillit og relasjon over tid.

Skoletilhørighet

Psykologforeningen vil understreke betydningen av at barn under barnevernets omsorg sikres reell tilgang til opplæring og tilpasset skolegang. Mange av barna som står i risiko, eller som har begått lovbrudd, har erfaring med manglende skolemestring og brudd i opplæringsløpet¹⁴. Tilpasset undervisning, stabile læringsmiljøer og tett samarbeid mellom skole, barnevern og helse er avgjørende for å sikre tilhørighet og utvikling. Retten til opplæring må innfris for alle barn, uavhengig av livssituasjon. Skole og utdanning er sentrale beskyttelsesfaktorer, både for utvikling av psykisk uhelse, rusproblematikk og kriminalitet.

Avslutning – helhet, kompetanse og barnets beste

Vi mener det er behov for å styrke eksisterende tjenester og samhandlingen mellom dem, fremfor å etablere nye forvaltningsspor¹⁵. Det må sikres tilstrekkelige faglige og økonomiske ressurser, særlig i barnevern og psykisk helsevern for barn og unge (PHBU).

Vi oppfordrer ekspertgruppen til å legge vekt på helhetlige, kunnskapsbaserte og tillitsfremmende løsninger som styrker samhandling på tvers av sektorer. Barnets beste må være det grunnleggende hensynet i all utforming av politikk og praksis på dette området. Forebygging som bygger på tillit, faglighet og barns rettigheter er den mest effektive og bærekraftige formen for kriminalitetsforebygging.

Med vennlig hilsen,
Norsk psykologforening

¹³ Psykologforeningen. (2025). *Policy om forebygging og behandling av rusmiddelproblemer hos barn og unge*.

¹⁴ Justis- og beredskapsdepartementet. (2025). *De er våre barn – om å holde hodet kaldt og hjertet varmt: Rapport fra ekspertgruppen om tiltak for barn som begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet*.

¹⁵ Justis- og beredskapsdepartementet. (2025). *De er våre barn – Om å holde hodet kaldt og hjertet varmt: Rapport fra ekspertgruppen om tiltak for barn som begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet*

A handwritten signature in dark green ink, reading "Håkon K. Skard". The signature is fluid and cursive, with the first name "Håkon" and last name "Skard" clearly distinguishable.

Håkon K. Skard
President